

FORTEPIANO CHOLG'USIDA KUYLASH

Sherzod Khushbekovich Kholmatov

Termiz Davlat Universiteti Milliy Libos Va San'at Fakulteti, Musiqa
Ta'limi Kafedrası O'qituvchisi

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 20-May 2024 yil
Ma'qullandi: 25- May 2024 yil
Nashr qilindi: 31- May 2024 yil

KEY WORDS

Kuylash, ohanglar, tavsiyalar, takliflar, fortepiano, cholg'u, texnika, pedagogika, instruktiv material, faollik printsiplari, badiiy-ijrochilik, sifatli, afzallik, mashqlar,

ABSTRACT

Ushbu maqolada fortepiano cholg'usida kuylash rang barang ijro, tavsiyalar va takliflar o'rin olgan hamda mashqlarni bajarish texnikasi va o'ziga xos o'quvchilarni hisobga olish printsiplari rivojlantiruvchi ta'lim usuliyatiga chambarchas bogliqligi. Ta'limning muvaffaqiyati materialning tushunarli bo'lishiga, qo'ldan keladigan vazifalarni qo'yishga va ularni hal qilishning o'xshash usullaridan foydalanishga, shuningdek, o'qituvchi o'quvchining faqat mavjud, imkoniyatni emas, balki "kelajakdagi kamoloti doirasini" ham hisobga olish bilan bog'liqligi haqida fikrlar bayon qilingan.

Ijodiy faoliyatning umuman aytganda badiiy did estetik tarbiyaning ilmiy nazariy mohiyati o'quvchi talabalarda obrazli, g'oyaviy hisiy idrokni san'at hodisalari va voqiylikka munosabatni, ijodiy qobiliyatni, badiiy didni "gozallik qonunlari bo'yicha" faoliyat xati harakat ko'nikmalari hamda malakalarini shakllantirish varivojlantirish maqsadga muvofiqdir.

Ushbu maqolada biz fortepianoda cholg'usida "kuylash" kantilena haqida batafsilroq gaplashamiz. Ammo tan olishingiz kerakki, kantilena haqida tovush (piano ovozi), eshitish, imo-ishora, ijro apparati erkinligi va boshqalar haqida gapirmasdan gapirish juda qiyin. Savollarning qaysi biri "birinchi" va qaysi biri "o'ninchi" ekanligi juda aniq emas. Hammasi maqsadli, asar mazmuni, badiiy obraz, davr, uslub, janr, akustika va dinamikaga va hokazolarga uzviy bog'liq.

Nega bizning o'quvchilarimizning ijrolari ko'pincha bir xil? Axir, fortepianoning ovoz kengligi va qobiliyati juda katta. Fortepianoda tovush chiqarishning minglab

usullari va mos keladigan minglab turli temblari va tovushning xarakterli soyalari mavjud. Iste'dodli pianinochining barmoqlari ostida ushbu cholg'u asbob boy va rang-barang tembr imkoniyatlarini ochib beradi. Har bir badiiy uslubning o'ziga xos ovoz standartlari mavjud. Betxovenning fortesi, Shopenning fortesi emas, yoki Skarlattning forte va pianosi Motsart, List va boshqalarnikidan farq qiladi.

Fortepiano ovoziga mehr uyg'otish asosiy muammolardan biridir. Ular fortepiano tovushining barcha muhim xususiyatlarini bilishlari kerak. Ko'pincha yosh pianinochilarda siz kuchli urib taqillatishini va fortepianoni qattiq bosib ijrosini eshitishingiz mumkin.

Deyarli barcha taniqli musiqachilar va o'qituvchilar fortepianoning tovush

imkoniyatlarini nafaqat vokal, balki kvartet va orkestr sifatida ham hisobga olish tamoyilining tarafdorlaridir. Masalan, Betxoven, Shuman, List, Prokofyevlarni faqat "piano" tovushi bilan ijro etish mumkin emas. "Orkestr tasavvuri" har doim fortepiano palitrasining rang-barangligini boyitadi. Ammo biz har doim esda tutishimiz kerakki, fortepiano o'ziga xos ovoz go'zalligiga, o'zining "men"iga ega, uni dunyodagi hech narsa bilan o'xshashtirib bo'lmaydi. Uning tovushlarini oxirigacha o'rganish va ularni o'zlashtirish uchun uni sevishingiz kerak.

Agar Neugausning so'zlariga ko'ra, "Musika-bu tovush san'ati" bo'lsa, har qanday ijrochining birinchi va eng muhim mas'uliyati ovoz ijrosi ustida ishlashdir. Ammo ko'pincha tor ma'noda texnologiyaga g'amxo'rlik bunday ishni fonga qo'yadi. Bunday holda, bunday ijrochining eshitish qobiliyati yetarlicha rivojlanmagani, tasavvurga ega emasligi, u o'zini (ya'ni musiqa ijrosini) atrofdan, tashqaridan eshita olmaydi.

Ovoz (eng yaxshi) muayyan tarkibni ifodalaydi. Shuning uchun ham (asar mazmunini tushunib yetgan holda) yaxshi pianinochi pianinoni umuman olganda professional ijroda keng his qilib ijro etish maqsadga muvaffiqdir. Biz

doimo yodda tutishimiz kerak: tovush tushunchasi mavhumlik emas, maqsad emas, balki vositadir.

Tovush ustida ishlashda tajribali o'qituvchi o'z oldiga quyidagi vazifalarni qo'yadi:

1. Badiiy obraz (ma'nosi, mazmuni).

2. O'z vaqtida ovoz ("tarkibli materiallashtirish").

1. Yaxlit sifatida texnologiya vositalari to'plami sifatida, ya'ni mushak-skilet sistemangizni va asbob mexanizmini o'zlashtirish.

Shuni ta'kidlash kerakki, polifoniya ovoz xilma-xilligiga erishishning eng yaxshi vositasidir, "forte pianoda kuylashni" o'rgatish uchun "qo'shiq kuylash" qismlari kerak. Bundan tashqari, "toccata" fortepiano murakkab teksturasini ijroda yengish uchun qo'l barmoqning shu holatiga o'tishlarni, kerakli aniqlik va aniqlik bilan bajarish uchun "barmoq kuchi", "kuchli zarba" ni rivojlantirish lozim.

Buni amalga oshirish uchun siz yelkadan barmoqlarning uchigacha bo'lgan qo'lning "erkin vaznini" eslab qolishingiz kerak, agar kerak bo'lsa, butun tanangizni bo'shating. Ammo, Perelmanning chuqur mulohazani eslashimiz kerak: "Ijrochiga bo'sh qo'llar kerak va bu ijrochiga zarar yetkazadi. Musiqani ijro etish elektronikashtirishni va shuning uchun keskinlikni talab qiladi. Ijrochini taranglikdan xalos qilmaslik kerak, lekin taranglikni musiqa va qo'llar uchun eng qulay joylariga o'tkazish kerak.

Ovoz haqida gapirganda, uning ekstraksiyasi haqida gapirish mumkin emas, ya'ni. "Texnika", texnologiya haqida gapirganda, tovush haqida gapirmasdan iloji yo'q, xuddi tovushdan ajratilgan pedallar va boshqalar haqida ularni tashkil etish printsipidan - musiqiy tushunchadan ajralgan holda gapirish mumkin emas. Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, "umuman" ovozsiz.

"Yaxshi ovoz" (professional) haqida gapirganda, biz ijrochining "shaxsiyati", individualligi haqida unutmashimiz kerak. Siz buyuk rassomlar orasida rang va yorug'likni solishtirishingiz mumkin. Misol uchun, Vrubel va Serov, Rembrandt va Titian va boshqalar. Shuningdek, pianinochilar haqida, ularning insoniy va professional fazilatlari haqida gapirishingiz mumkin. Ijrochining badiiy saviyasi qanchalik past bo'lsa, uning individualligi qanchalik past bo'lsa, u shunchalik monoton bir xillik ovozli tasvirni beradi.

Ko'pincha o'qituvchilar talabaning cheklovlarini (ko'p ma'noda) qayd etadilar. Ehtimol, bunday talabalar sof pianistik muammolar doirasida "cheklangan". Ehtimol, ular o'zlarining ufqlari kengligidan mahrumdirlar. San'at va fanda yangi narsalar ko'pincha boshqa bilim sohasidan kiritilishi allaqachon aksiomaga aylangan. Madaniyatning uzoq ko'rinadigan sohalari tutashgan joyda fan va san'atda yangi narsa tug'iladi. Ko'pincha, talabalarimiz haqida gapirganda, biz turli xil san'at turlarining "birikishi" haqida emas, balki "piano hayoti"ning haddan tashqari izolyatsiyasi haqida gapirishimiz kerak. Bu cheklangan repertuardan kelib chiqadi (o'qish yillari davomida ular bir nechta insholarni oladilar), talabalar barcha ma'noda yomon ma'lumotga ega. Eng muhimi, o'quvchilarda tashabbuskorlik, ishdagi mustaqillik, ijodida izlanish va shubha yo'q va shuning uchun ularning umumiy musiqa madaniyatida o'sish kuzatilmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Sh.Xolmatov. Fortepiano ijrochiligida innovatsion maxsus mashqlar hamda pedagogik ilmiy-metodlarni rivojlantirish metodikasi// O'quv qo'llanma Termiz-2023 17-25 betlar.
2. Rajabova D. "Fortepiano mashg'ulotlari" (fortepiano ta'limi metodikasi) T.: "O'qituvchi" 1994. 23 b.
3. Нейгауз Г.Г. Об искусстве фортепианной игры: Записки педагога. 5-е изд. - М.: Музыка, 1988.— 29 с.
4. Савшинский, С.И. Средства выразительности музыканта-исполнителя (Фрагменты из незаконченной книги) // С.И. Савшинский музыкант, педагог, ученый. Сборник статей, материалов, воспоминаний / Сост. О. П. Сайгушкина. СПб. : б. и., 2007. С. 32-66.
5. Г.Нейгауз. Об искусстве фортепианной игры. М. 1958. С. 37.

INNOVATIVE
ACADEMY